

УДК 378.4:52 (477.74-25)

ДО 25-РІЧЧЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В
ОДЕСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Лосва І.Д., д. геогр. н., проф.
Степаненко С.М., д. ф-м. наук, проф.
Владимирова О.Г., к. геогр. н., доц.
Сафранов Т.А., д. г.-мінер. н., проф.

Одеський державний екологічний університет,
вул. Львівська, 15, 65016, Одеса, Україна, iloyev@gmail.com

В статті представлено шлях становлення і розвитку екологічної освіти в ОДЕКУ, роль університету в розробці концепції екологічної освіти в Україні, навчально-методичному забезпеченні освітньої діяльності з підготовки фахівців з напрямку «Екологія».

Ключові слова: Одеський державний екологічний університет, екологічна політика, освітня діяльність, навчально-методичне забезпечення екологічної освіти.

Наукова та освітня практична діяльність екологічного спрямування Одеського гідрометеорологічного інституту (ОГМІ) почалася з 70-х років минулого століття. Надійним підґрунтям для цього був багаторічний (з 1932 року) досвід досліджень та підготовки кадрів у галузі моніторингу стану атмосфери, гідро-сфери та поверхневого шару літосфери.

У 70-80-ті роки почали формуватися наукові школи, які досліджували та розроблювали шляхи забезпечення охорони природи і раціонального природо-користування.

У ці роки в ОГМІ був виконаний ряд науково-дослідних і експертних робіт щодо оцінки стану довкілля, антропогенного навантаження, проектів будівництва потенційно небезпечних для навколишнього середовища об'єктів.

Головні з них:

1972-1985 рр. – участь у наукових та експедиційних дослідженнях Головної геофізичної обсерваторії ім. О. Воєйкова з оцінки забруднення атмосферного повітря великими промисловими та енергетичними об'єктами (серед яких паперово-целюлозні комбінати, атомні електростанції тощо). Керівник робіт від інституту – Волошин В.Г.

1981-1985 рр. – розробка математичного і програмного забезпечення оцінки достовірності вимрюваної інформації автоматизованої системи контролю забруднення атмосферного повітря (АНКОС-АГ) (Головний розробник – КБ «Нафтохімпромавтоматика, м. Казань»). Виконавці – Гуревич О.О., Ауров В.В., Лосва І.Д., Євсєєва Л.П.

1985-1990 рр. – дослідження стану забруднення атмосферного повітря м. Одеса шкідливими домішками. Робота виконувалась за замовленням Одеського міськвиконкому. Виконавці – Лосва І.Д., аспіранти Владимирова О.Г., Полетаєва Л.М.

Окремо слід відзначити участь науковців інституту (1989 р.) у розробці експертної оцінки проекту будівництва заводу з виготовлення суперфосфатних добрив в районі Тилігульського лиману (м. Березовка). Розгляд результатів експертної оцінки відбувся на засіданні Південного наукового центру

АНУ, а також комітету з проблем охорони навколишнього природного середовища Союзу НІО, м. Москва. Членом експертної комісії від нашого навчального закладу була Лосва І.Д. За участю викладачів ОГМІ тоді було зібрано близько 260 тис. підписів мешканців Одеської області проти будівництва Березовського хімічного заводу.

У 1989-1990 рр. було здійснено комплексне вивчення екологічної ситуації в Одеській області. Робота виконувалась за дорученням заступника голови Ради Міністрів СРСР. Член експертної комісії від ОГМІ Лосва І.Д. 1991 р. – участь у організації і проведенні в м. Одеса референдуму щодо можливої кількості одночасного збереження рідкого аміаку на Одеському припортовому заводі (Лосва І.Д., Владимирова О.Г., Полетаєва Л.М.).

Окремим напрямом наукової та освітньої діяльності стала участь науковців, викладачів та аспірантів ОГМІ (Гопченко Є.Д., Боярінцев Є.Л., Сербов М.Г. та інші) у дослідженні наслідків Чорнобильської катастрофи та розробці рекомендацій щодо їх мінімізації.

На добрій основі наукових досліджень будувалися нові спеціалізації підготовки фахівців в межах гідрометеорологічних спеціальностей:

«Метеорологічні аспекти забруднення атмосфери», 1975 рік;

«Гідроекологія» і «Радіоекологія», за дорученням Уряду Української СРСР - 1987 рік.

Досвід екологічних наукових досліджень, попередньої освітньої діяльності та активна соціальна позиція дозволили керівництву ОГМІ прийняти рішення у 1990 р. про створення окремої кафедри екології, яка, до речі, була першою серед вузів Одеського регіону, та почати підготовку до відкриття підготовки фахівців за спеціальністю 25.13 «Охорона навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів». Регулярна підготовка фахівців-екологів в ОГМІ була розпочата в 1991 р. Були набрані дві групи на перший курс і організована індивідуальна підготовка невеликих груп екологів на старших курсах в рамках відповідних договорів.

Першими викладачами кафедри екології були: доц. Лоева І.Д. – зав. кафедрою; проф. Башкиров Г.С., доц. Новічков В.К., викладачі Владимирова О.Г., Полетаєва Л.М. Саме вони доклали чимало зусиль для становлення навчального процесу з підготовки екологів – розробили навчальні плани і програми, методичне забезпечення тощо. Науково-дослідна діяльність кафедри дозволила підвищити кваліфікацію викладачів: здобули ступінь д.геогр.н. Лоева І.Д. (1992 р.), к.геогр.н. Полетаєва Л.В. (1990 р.) і Владимирова О.Г. (1991 р.); д.г.-мінер.н. Сафранов Т.А. (1994 р.). Розуміючи необхідність підготовки фахівців-екологів, в 1992 р. за ініціативою першого проректора інституту Степаненка С.М. в ОГМІ був організований екологічний факультет, деканом якого був призначений доц. Аулов В.В.

У 1992 р. наказом Міністра охорони природи України за рекомендацією ректора ОГМІ проф. Терентьєва С.В. зав. каф. Лоева І.Д. була призначена начальником Державного Управління охорони природи в Одеській області, і за сумісництвом подовжувала виконувати обов'язки зав. кафедрою екології. У 1995 р. згідно закону України «Про державну службу» Лоева І.Д. склала повноваження завідувача кафедри, залишаючись її професором. Очолив кафедру д.г.-мінер.н. Сафранов Т.А.

Поєднання функцій освіти і державного управління в галузі екологічної політики, розвиток зв'язків з профільним міністерством дало підставу для підписання договору між ОГМІ і Мінприроди України щодо підготовки фахівців-екологів для структурних підрозділів міністерства. Подальша співпраця з галузі підготовки фахівців найшла відображення у створенні міжвідомчого навчально-наукового комплексу з підготовки та перепідготовки спеціалістів для підрозділів Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, інших галузей економіки на базі Одеського гідрометеорологічного інституту та Державного інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Мінекобезпеки (сумісний наказ двох міністерств від 09/12 грудня 1997 р. № 433/197). Значну роль у розвитку співпраці між інститутом та профільним міністерством відіграв перший заступник Міністра Мінекобезпеки України проф. Шевчук В.Я.

Цей період характеризується бурхливим розвитком вищої екологічної освіти в Україні – у квітні 1992 року (наказ Міністерства вищої освіти України від 03.04.1992 року за № 74 «Про затвердження Переліку спеціальностей кваліфікаційних рівнів бакалаврів і спеціалістів вищих навчальних закладів України») з'являється окремий напрям підготовки 6.0708 «Екологія», який згодом закріплюється у *Переліку напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій*, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.1994 р. за № 325. В цьому Переліку були впроваджені 5 спеціальностей в напрямі «Екологія»:

7.070801 «Екологія», 7.070802 «Гео екологія», 7.070803 «Радіоекологія», 7.070804 «Моніторинг навколишнього природного середовища», 7.070805 «Прикладна екологія».

В ОГМІ підготовка фахівців ведеться за всіма цим спеціальностям. У 1994 році в інституті створюються кафедри урбоекології (завідувач – д.т.н., проф. Соколов Ю.М.) та менеджменту природоохоронної діяльності (завідувач – д.е.н., проф. Ковальов В.Г.). У 1996 р. на базі кафедр екології і урбоекології було створено кафедру прикладної екології під керівництвом проф. Сафранова Т.А. В період з 1996-1999 рр. на кафедрі прикладної екології працювали: д.х.н., проф. Андрианов А.М., д.х.н., проф. Давіденко Т.І., д.геогр.н., проф. Лоева І.Д., д.г.-м.н., проф. Носирев І.В., д.т.н., проф. Соколов Ю.М., к.геогр.н., доц. Владимирова О.Г., к.геогр.н., доц. Новічков В.К., к.геогр.н., доц. Полетаєва Л.М., к.х.н. Сава В.М., к.т.н., доц. Юрасов С.М., викладачі: Реутова О.В., Чернякова О.І., Верлан В.А., Тимошук М.О., Кузьміна В.А. та ін.

Формування екологічної політики України, тобто прийняття низки законів і нормативно-правових актів майже за всіма напрямками охорони природи, раціонального природокористування і екологічної безпеки та її реалізація у всіх сферах діяльності держави зумовило необхідність розвитку екологічної освіти з урахуванням правового поля екологічної політики України. Саме тому 1.09.1999 р. в ОГМІ була створена кафедра екологічного права, на яку була переведена частина викладацького складу кафедри прикладної екології (Лоева І.Д., Владимирова О.Г., Новічков В.К., Тимошук М.О. тощо). Нову кафедру очолила д.геогр.н., проф., «Заслужений природоохоронець України» Лоева І.Д. Завданням кафедри є підготовка фахівців-екологів для забезпечення реалізації екологічної політики України і міжнародної діяльності в галузі охорони довкілля і раціонального природокористування. Враховуючи посилення ролі державного екологічного контролю України, а також специфіку навчальних, наукових та методичних завдань, які виконуються на кафедрі «Екологічного права», наказом ректора ОДЕКУ від 1.04.2010 р. №84 на виконання рішення Вченої ради ОДЕКУ від 25.03.2010 р. (протокол №3) кафедра «Екологічного права» перейменована в кафедру «Екологічного права і контролю».

На початку нового століття Одеський гідрометеорологічний інститут за своєю організаційною структурою, навчальною і науковою діяльністю, за рівнем підготовки спеціалістів набув статусу університету і за розпорядженням Кабінету Міністрів України № 363-р від 9 серпня 2001 р. на його базі було утворено Одеський державний екологічний університет (ОДЕКУ).

У встановлення екологічної освіти в Україні свій талант і душу вклали вчені інституту: професори – С.В. Терентьєв, І.Д. Лоева, С.М. Степаненко, О.Г. Іваненко, Є.Д. Гопченко; доценти –

О.О. Гуревич, В.В. Ауров, О.Г. Владимірова, Л.М. Полетаєва, М.Г. Сербов та інш.

Значний професійний вклад у становлення навчального процесу в інституті внесли фахівці структурних підрозділів Мінприроди (Шинкевич Н.Г., Крейда О.О., Фурдуй Л.В., Коморін В.М., Орлова І.Г., Павленко М.Ю.), Інституту біології південних морів НАН України (Мінічева Г.Г., Берлінський М.А.), Південного НДПКІМФ (Варламова Н.М.), Одеського філіалу Інституту землепорядкування УААН (Смоленський Є.В.), Фізико-хімічного інституту ім. Богатського НАНУ (Андріанов А.М., Давіденко Т.М.), Митної служби України (Дерев'янченко Е.С.) тощо.

За минулі 25 років суттєво розширився перелік спеціальностей екологічного напрямку, за якими в ОДЕКУ ведеться підготовка на рівні спеціалістів і магістрів. На теперішній час це такі спеціальності: Екологія та охорона навколишнього середовища; Екологічна безпека; Екологічна політика і право; Екологічний контроль та аудит; Заповідна справа; Економіка довкілля та природних ресурсів; Прикладна екологія та збалансоване природокористування (за галузями); Радіоекологія.

Всього за зазначений час випущено більше 10000 спеціалістів і магістрів, які успішно працюють в структурних підрозділах Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної екологічної інспекції, у відділах охорони природи на промислових підприємствах, в органах влади, науководослідних організаціях, викладачами ВНЗ.

Одеський державний екологічний університет поступово став відігравати все більшу роль у становленні вищої екологічної освіти в Україні. З моменту формування Науково-методичної комісії з екологічної освіти Мінвузу Української РСР у квітні 1990 року (Лист НМК з вищої освіти МВССО Української РСР від 03.04.90 р. за № 260-2/131) до її складу входили представники ОГМП – Лоева І.Д., Степаненко С.М., Ауров В.В. Вони брали активну участь у дискусіях щодо змісту вищої екологічної освіти, її місця серед природничих, соціальних та технічних наук. Поступово викристалізується розуміння необхідності створення концепції сучасної екологічної освіти в Україні. Це нашло віддзеркалення в Указі Президента України від 12.09.1995 р. за № 832/95 – у переліку стратегічних напрямів розвитку вищої освіти в Україні була поставлена задача *«розробити концепцію реформування і розвитку екологічного мислення та здібностей будувати гармонійні відносини з природою»* [1].

Наприкінці 2001 року колегією Міністерства освіти і науки України (протокол від 20.12.2001 р. № 13/6-19.) була затверджена «Концепція екологічної освіти України» [2]. Активну участь у її розробці брали науковці нашого університету: проф. С.М. Степаненко, проф. І.Д. Лоева, проф. Т.А. Сафранов, доц. В.В. Ауров, доц. О.Г. Владимірова та ін.

З початку 2004 р. комісія з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природо-

докористування Науково-методичної Ради МОН України працює на базі ОДЕКУ. Її очолює ректор ОДЕКУ, професор С.М. Степаненко, заступником голови був проф. Т.А. Сафранов, вченим секретарем – доц. О.Г. Владимірова. Членами комісії були свого часу проф. Іваненко О.Г., проф. Лоева І.Д. проф. Соколов Ю.М.

У цей же період проводилась активна робота з розробки Галузевих стандартів вищої освіти України з екологічних спеціальностей (ГСВОУ). За двадцятирічний період було розроблено та затверджено три покоління галузевих стандартів вищої освіти. Складові Галузевого стандарту третього покоління за напрямом *«Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»* розроблялися на базі Одеського державного екологічного університету. Наказом МОН України від 11.10.2007 р. № 897 головою робочої групи була призначена декан еколого-економічного факультету, доц. О.Г. Владимірова. Складові галузевого стандарту були затверджені у встановленому законодавством порядку МОН України в 2011 р. [3] До складу робочої групи від нашого університету ввійшли проф. Т.А. Сафранов, доц. А.В. Чугай, доц. О.Ю. Сапко.

Крім складових стандарту з метою уніфікації процесу підготовки бакалаврів у понад 110 ВНЗ України робочою групою були підготовлені, а комісією НМР МОН України ухвалені до друку навчально-методичні видання: збірник тестових завдань перевірки залишкових базових знань з нормативних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» [4]; збірник програм нормативних навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» [5]. При підготовці тестових завдань і програм навчальних дисциплін значну лепту внесли провідні викладачі нашого університету.

Слід зазначити, що в 2005 р. після затвердження галузевого стандарту другого покоління з напрямку «Екологія» за ініціативою голови робочої групи проф. Некоса В.Ю. вперше у світовій освітянській практиці було розроблено нове покоління програм нормативних дисциплін для забезпечення супроводу Галузевого стандарту [6]. Програми розроблялися колективами фахівців понад 20 ВНЗ України. У відповідності до затверджених комісією НМР МОН України програм паралельно колективами авторів розроблялися навчальні посібники та підручники, які склали навчально-наукову серію «Бібліотека еколога». До редакційної колегії серії від нашого університету входили проф. Степаненко С.М. (співголова), проф. Сафранов Т.А. (відповідальний редактор) та проф. Соколов Ю.М.

Все це, безумовно, сприяло підвищенню якості підготовки бакалаврів-екологів у різнопрофільних ВНЗ України.

В серії «Бібліотека еколога» свого часу надруковані підручники та навчальні посібники у співавторстві: «Загальна екологія та неоекологія» (проф. Т.А. Сафранов), «Нормування антропогенного навантаження на природне середовища» (доц. О.Г. Владимірова).

Із затвердженням у 2010 р. Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, в МОН України створюються робочі групи з розробки галузевих стандартів ОКР магістр з шести спеціальностей напряму «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

На базі ОДЕКУ працювали дві робочі групи за спеціальностями: 8.04010601 «Екологія та охорона навколишнього середовища» (голова групи – проф. Т.А. Сафранов, члени групи – доц. О.Г. Владимірова, доц. А.І. Волков) та 8.04010604 «Екологічний контроль та аудит» (голова групи – доц. О.Г. Владимірова, члени групи – проф. Лоева І.Д., доц. Павленко М.Ю., доц. Сапко О.Ю.). Усі складові ГСВОУ затверджені в установленому законодавством порядку і опубліковані в 2014 р. [7, 8].

Представники нашого університету також входили до робочих груп з інших спеціальностей: 8.04010602 «Прикладна екологія та збалансоване природокористування (за галузями)» – доц. Т.П. Шаніна; 8.04010603 «Екологічна безпека» – доц. А.В. Чугай, 8.04010605 «Радіоекологія» – проф. О.І. Герасимов.

За ініціативи та рекомендації до друку комісії з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування НМР МОН був складений *Збірник програм навчальних дисциплін ОПП підготовки магістрів зі спеціальностей напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»* [9]. В розробці програм також активну участь взяли викладачі нашого університету: професори – І.Д. Лоева, Т.А. Сафранов, С.М. Степаненко; доценти – О.Г. Владимірова, А.І. Волков, Т.П. Шаніна, А.В. Чугай.

Безумовно, плідна робота з удосконалення науково-методичного забезпечення підготовки фахівців-екологів в державі, перш за все, забезпечувалася співпрацею однодумців, які входили до складу як робочих груп з розробки стандартів, так і комісії з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування Науково-методичної Ради МОН України.

Головною метою діяльності комісії є реалізація державної політики у галузі вищої освіти, зокрема, з питань: розробки концепції розвитку спеціальностей навчального напряму; визначення основних напрямів науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в ВНЗ України з урахуванням вітчизняного досвіду, національних традицій і тенденцій розвитку світових освітніх систем; узагальнення та впровадження прогресивних освітніх технологій;

проведення науково-технічної експертизи складових стандартів вищої освіти на їх відповідність сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців усіх освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів, науково-методичне супроводження впровадження галузевих стандартів вищої освіти і стандартів вищої освіти ВНЗ.

Комісія вела дуже активну роботу із вдосконалення стандартів вищої освіти з екологічного напряму і спеціальностей. Президія комісії не рідше двох разів на рік проводила візні засідання. За час роботи комісія ознайомила з навчальним процесом та методичним і практичним забезпеченням підготовки фахівців-екологів у ВНЗ понад десяти міст України (Київ, Львів, Запоріжжя, Полтава, Кременчук, Івано-Франківськ, Рівне, Чернігів, Кам'янець-Подільський, Ужгород, Херсон, Донецьк, АР Крим).

За час роботи комісії було проведено велику кількість (близько 100) експертиз складових стандартів вищої освіти ВНЗ України. Відповідальним виконавцем з узгодження стандартів була О.Г. Владимірова. За 11-річний період роботи комісії підготовлено понад 250 експертних висновків щодо доцільності видання рукописів навчальної літератури з грифом «Затверджено» або «Рекомендовано» Міністерством освіти і науки України. Підготовці висновків передувала кропітка робота експертів з рецензування рукописів, що надходили до комісії. До цієї роботи залучались викладачі майже всіх кафедр нашого університету.

Слід відзначити їх принципову і об'єктивну оцінку якості рукописів навчальної літератури. Деякі з рукописів проходили експертизу неодноразово до одержання позитивного висновку. Треба особливо відзначити таких експертів: професорів – Т.А. Сафранова, І.Д. Лоеву, О.І. Герасимова, О.Р. Губанову, Є.Д. Гопченко, С.М. Степаненко, Н.С. Лободу; доцентів – О.Г. Владимірову, А.В. Чугай, Т.П. Шаніну, Г.В. Федорову, М.Г. Горліченко та ін.

До видання з грифом МОН України комісією були рекомендовані понад 20 підручників і навчальних посібників, авторами або співавторами яких є наші викладачі.

На базі нашого університету (починаючи з 1996 р. і по цей час) проводяться заключні тури Всеукраїнських студентських олімпіад (ВСО) з дисциплін «Екологія» і «Загальна екологія та неоекологія» та напряму підготовки в цілому. Слід відзначити, що щороку переможцями ставали студенти нашого університету, а це свідчить про високій рівень підготовки фахівців-екологів. Доречно буде пригадати наших переможців: за напрямом підготовки «Екологія» – А.І. Волков, В.Ю. Коріневська, К.М. Томашпольський; за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» – З.В. Наконечна; Х.В. Кузьміна, О.В. Катеруша, Г.І. Паскар, О.В. Попік; з екологічної безпеки (міжнародна студентська олімпіада) – К.Д. Гусева; Ю.М. Томашпольська; з дисципліни «Екологія» –

О.О. Яворська, А.І. Конькова, Х.С. Патраман; з дисципліни «Екологічна безпека» – О.В. Дем'яненко.

Результати ВСО щороку обговорювалися на розширеному засіданні комісії НМР МОН України та приймалися рішення щодо висловлювання подяки оргкомітету за високий методичний та організаційний рівень проведення олімпіад.

Протягом 2009-2011 рр. на базі ОДЕКУ проходив заключний етап Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за напрямом «Екологія та охорона навколишнього середовища», де щороку розглядалося 130-150 робіт. Найкращі роботи заслуховувалися на підсумкових конференціях, матеріали яких були опубліковані. Крім того, студенти ОДЕКУ брали участь у заключних етапах Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, які проходили на базі інших ВНЗ України і посідали призові місця, а також були переможцями: О. Катеруша, Ю. Котельникова (2011 р., Одеса); А. Конькова (2013 р., Донецьк); Р. Загарнюк (2014 р., Кременчук), Т. Панченко (2015 р., Полтава).

За ініціативою кафедри прикладної екології з 1999 р. на базі ОДЕКУ проводиться Всеукраїнська наукова конференція студентів, магістрантів і аспірантів «Екологічні проблеми регіонів України», яка з 2008 р. має статус міжнародної («Регіональні екологічні проблеми»; «Регіональні екологічні проблеми: науково-методичні і прикладні аспекти їх вирішення»; «Сучасний стан регіональних екологічних проблем та шляхи їх вирішення»). Окрім молодих вчених із різних регіонів України, в цих наукових конференціях брали участь представники Білорусі, Болгарії, Великобританії, Киргизії, Молдови, Росії, Румунії, Словаччини, Швеції.

Протягом 1999-2014 рр. матеріали цих конференцій були опубліковані у 16 збірниках (редактор Т.А. Сафранов, відповідальний за випуск А.І. Волков). Якщо обсяг першого збірника матеріалів конференції становив не більше 2 ум. друк. арк., то в останні 10 років їх обсяг коливався у межах 15-20 ум. друк. арк.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Основні напрями реформування вищої освіти в Україні. Указ Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні» від 12.09.1995р. № 832/95.
2. Концепція екологічної освіти України. // Екологічний вісник. – 2002. – № 3-4.
3. Галузевий стандарт вищої освіти з напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». – Одеса: ТЕС, 2012. – 116 с.
4. Збірник тестових завдань перевірки залишкових базових знань з нормативних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». – Одеса: Екологія, 2011. – 265 с.
5. Збірник програм нормативних навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»: Навчальне видання / За ред. Степаненка С.М., Владимірової О.Г. – Одеса: 2013. – 173 с.
6. Навчальні програми нормативних дисциплін освітньо-

професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія»: Навчальне видання / За ред. проф. В.Ю. Некоса та проф. Т.А. Сафранова. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2005. – 268 с.

7. Галузевий стандарт вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» зі спеціальності 8.04010601 «Екологія та охорона навколишнього середовища», галузі знань 0401 «Природничі науки». – Одеса: 2014. – 128 с.
8. Галузевий стандарт вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» зі спеціальності 8.04010604 «Екологічний контроль та аудит», галузі знань 0401 «Природничі науки». – Одеса: 2014. – 110 с.
9. Збірник програм навчальних дисциплін ОПП підготовки магістрів за спеціальностями напрямку «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», галузі знань «Природничі науки»: Навчальне видання / За ред. проф. Т.А. Сафранова та доц. О.Г. Владимірової. – Одеса: ТЕС, 2014. – 162 с.

REFERENCES

1. Osnovni napriamy reformuvannya vyschoi osvity v Ukraini [Main directions of reforming higher education in Ukraine]. *Ukaz Prezidenta Ukrainy «Pro osnovni napriamy reformuvannya vyschoi osvity v Ukraini» vid 12.09.1995r. no. 832/95* [Ukraine President Decree On the main directions of reforming higher education in Ukraine no. 832/95, 12.09.1995].
2. Kontseptsiya ekolohichnoyi osvity Ukrayiny [The concept of environmental education in Ukraine]. *Ekolohichnyy visnyk- Environmental Bulletin*, 2002, no. 3-4.
3. *Haluzevy standart vyshchoyi osvity z napryamu pidhotovky 6.040106 «Ekolohiya, okhorona navkolyshn'oho seredovyscha ta zbalansovane pryrodokorystuvannya»* [Industry standard higher education training direction 6.040106 Ecology, Environmental Protection and Balanced Nature]. Odessa: TES, 2012. 116 p.
4. *Zbirnyk testovykh zavdan' perevirky zalyshkovykh bazovykh znan' z normatyvnykh dystsyplin osvitt'no-profesiynoi prohramy pidhotovky bakalavra za napryamom «Ekolohiya, okhorona navkolyshn'oho seredovyscha ta zbalansovane pryrodokorystuvannya»* [Collection of tests checking residual basic knowledge of regulatory disciplines educational and vocational training programs for Bachelor in "Ecology, Environmental Protection and Balanced Nature"]. Odessa: Ekolohiya, 2011. 265 p.
5. Stepanenko S.M., Vladimirova E.G. (Eds). *Zbirnyk prohram normatyvnykh navchal'nykh dystsyplin osvitt'no-profesiynoi prohramy pidhotovky bakalavra za napryamom «Ekolohiya, okhorona navkolyshn'oho seredovyscha ta zbalansovane pryrodokorystuvannya»*: Navchal'ne vydannya [Collection programs of regulatory disciplines educational and vocational training programs for Bachelor in Ecology, Environmental Protection and Balanced Nature: educational publications]. Odessa, 2013. 173 p.
6. Nekos V.U., Safranov T.A. *Navchal'ni prohramy normatyvnykh dystsyplin osvitt'no-profesiynoi prohramy pidhotovky bakalavra za napryamom «Ekolohiya»*: Navchal'ne vydannya [Training programs regulatory disciplines educational and vocational training programs for Bachelor in Ecology: educational publications]. Kharkov.: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2005. 268 p.
7. *Haluzevy standart vyshchoyi osvity osvitt'no-kvalifikatsiynoho rivnya «mahistr» zi spetsial'nosti 8.04010601 «Ekolohiya ta okhorona navkolyshn'oho seredovyscha», haluzi znan' 0401 «Pryrodnychi nauky»* [Industry standards of higher education educational qualification level "master" in the specialty 8.04010601 "Ecology and Environment" area of knowledge 0401 "Natural Science"]. Odessa, 2014. 128 p.
8. *Haluzevy standart vyshchoyi osvity osvitt'no-kvalifikatsiynoho rivnya «mahistr» zi spetsial'nosti 8.04010604 «Ekolohichnyy kontrol' ta audyt», haluzi znan' 0401 «Pryrodnychi nauky»* [Industry standards of higher education educational qualification level "master" in the specialty 8.04010604 "Environmental control and audit" area of knowledge 0401 "Natural Sciences"]. Odessa, 2014. 110 p.
9. Safranov T.A., Vladymyrova E.G. *Zbirnyk prohram navchal'nykh dystsyplin OPP pidhotovky mahistriv za spetsial'nostyamy napryamu «Ekolohiya, okhorona navkolyshn'oho seredovyscha ta*

zbalansovane pryrodokorystuvannya», haluzi znan' «Pryrodnychi nauky»: Navchal'ne vydannya [Collection programs of disciplines OPP training masters in the direction of "Ecology, Environmental Protection and Sustainable Use of Natural Resources" area of ex-

pertise "Natural Sciences": educational publications]. Odessa: TES, 2014. 162 p.

FOR 25 YEARS FORMATION AND DEVELOPMENT ENVIRONMENTAL EDUCATION IN ODESSA STATE ENVIRONMENTAL UNIVERSITY

Loieva I.D., Dr. Sci. (Geogr.), Prof.

Stepanenko S.M., Dr. Sci. (Phys. and Math.), Prof.

Vladymyrova O.H., Cand. Sci. (Geogr.), As. Prof.

Safranov T.A., Dr. Sci. (Geol. and Mineral.), Prof.

Odessa State Environmental University,

15 Lvivska str., 65016, Odessa, Ukraine, iloyev@gmail.com

The article presents the way of environmental education in OSENU formation and development, university role in developing the concept of environmental education in Ukraine, educational activities training and methodological support for the specialists training in the «Ecology» direction

Keywords: Odessa State Environmental University, environmental policy, educational activities, environmental education educational and methodological support

К 25-ЛЕТИЮ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ОДЕССКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ ЭКОЛОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Лосва И.Д., д. геогр. н., проф.

Степаненко С.Н., д. ф.-м. н., проф.

Владимирова Е.Г., к. геогр. н., доц.

Сафранов Т.А. д. г.-минер. н., проф.

Одесский государственный экологический университет,

ул. Львовская, 15, 65016, Одесса, Украина, iloyev@gmail.com

В статье представлен путь становления и развития экологического образования в ОГЭКУ, роль университета в разработке концепции экологического образования в Украине, учебно-методическом обеспечении образовательной деятельности по подготовке специалистов по направлению «Экология».

Ключевые слова: Одесский государственный экологический университет, экологическая политика, образовательная деятельность, учебно-методическое обеспечение экологического образования

Дата першого подання: 03.07.2015

Дата надходження кінцевої версії: 10.09.2015

Дата опублікування: 24.09.2015